

УДК 821(4-15):81'373.2321

Ганна Гребнєва,

бібліотекар I категорії, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5749-1195>

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи, 4, м. Харків, 610 22, Україна

e-mail: vasilievanya@ukr.net

Авторство і псевдонім: у пошуках правди (евристичний метод дослідження)

У статті йдеться про встановлення авторства документів, що писалися й друкувалися у Західній Європі XIX ст., які зберігаються у фонді Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Досліджуються походження псевдонімів західноєвропейських літераторів та причини їх звернення до вигаданого імені.

К л ю ч о в і с л о в а: західноєвропейські видання у фонді ЦНБ ХНУ імені В. Н. Каразіна, авторство, анонім, псевдонім, френонім, андронім.

Актуальність проблеми. З початком заснування Харківського університету фонд його бібліотеки формувався виданнями, які були орієнтовані на навчання студентів: підручниками, навчальними трактатами, практичними посібниками. Однак, з другої половини XIX ст. ресурс університетської бібліотеки починає розширюватись пожертвуваннями, дарами. До книгосховищ бібліотеки потрапляють спогади-мемуари, публіцистика, історичні та художні твори. Якісна ретроконверсія фонду передбачає передусім встановлення авторства, адже перед спеціалістом наукової обробки літератури часто постає питання: ім'я автора книги – його справжнє прізвище чи псевдонім? Тому виявлення криптонімів, аллонімів, геронімів та інших псевдонімів, які зустрічаються під час роботи з примірниками західноєвропейського походження, є актуальним.

Феномен використання псевдонімів простежується від часів Стародавнього Риму і до наших днів: їх використовували, щоб приховати погляди й переконання справжнього автора [1, с. 5]. Вчені намагалися проаналізувати причини і способи виникнення псевдонімів, оцінити їх вплив на життя людини та класифікувати. Існує чотири головні форми прикриття авторства: псевдоніми, аноніми, містифікації і плагіати. За допомогою псевдонімів автори приховують свої твори під фіктивними, переважно неіснуючими, іменами; часом автори прикриваються окремими літерами (криптоніми), що можуть бути власними ініціалами, а можуть бути і зовсім вигадані; користуються також скороченнями, всілякими знаками і зірочками (астроніми). Коли ж про автора не подається ніяких даних, ми називаємо такий твір анонімним і стверджуємо, що написав його анонім, тобто невідомий [7].

Виклад основного матеріалу дослідження. База Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна налічує близько сімдесяти псевдонімів авторів Західної Європи, які жили і публікували свої твори у XIX ст. На думку дослідників, існує понад п'ятдесят різних типів псевдонімів, проте загально визнаної їх класифікації досі не існує [4; 6].

Деякі автори змушені були тримати своє ім'я в таємниці через побоювання переслідувань. Насамперед, це автори творів викривального змісту, революціонери, політичні діячі.

Так Ferdinand de Darstein (Фердинанд де Дартейн, 1838–1912), французький інженер, архітектор, дизайнер, художник, гравер і мистецтвознавець XIX ст., підписував свої роботи з архітектури мостів і тротуарів своїм справжнім прізвищем. Проте кілька політично ангажованих робіт було написано під псевдонімом. Це роботи, які готувалися Дартейном під час анексії Німеччиною його рідного регіону Ельзаса. Автор використав ім'я Heimweh Jean. «Heimweh» – у перекладі з німецької означає «той, що сумує за домівкою».

Через любов до книг польський поет, сатирик, редактор, видавець, пов'язаний з галицькими демократами Mikolaj Biernacki (Миколай Бернацький, 1836–1901), продав свій маєток Бочов, щоб бути співвласником польської книгарні разом з А. Д. Бартошевичем. Його сатири мали політичний та соціальний характер, у своїх творах він критикував консерватизм шляхти, тому, звичайно, вдався до використання псевдоніму Rodoc [8].

Барон Федір Іванович Фіркс (1812–1872), публіцист, дійсний статський радник XIX ст. Його викривальні етюди і нариси друкувалися у Західній Європі. Вони присвячувалися питанням внутрішньої російської

політики, а також питанню звільнення селян від кріпацтва. Читачам Ф. І. Фрікс відомий під псевдонімом D. K. Schedo-Ferroti.

Тематика творів також доволі часто стає причиною того, що автори вдаються до використання вигаданих імен, бо це спосіб уникнути цензури. Скоєння аморальних або протизаконних дій самого автора, які висвітлені в творі; викриття любовних пригод знатних осіб, висміювання їх вад; або просто твір не відповідав стандартам, моральним принципам того часу.

Наприклад, романіст Émile Marco de Saint-Hilaire (Еміль Марко де Сен-Ілер, 1796–1887) пише мемуари про імператорський двір. У 1839 р. він стає «фахівцем» з анекдотичних спогадів та розповідей про імперію епохи Наполеона, написавши «Souvenirs intimes du temps de l'Empire». Автор підписується псевдонімом «M. et Mme Stop».

У романі «Les fastes de l'amour et de la volupté dans les cinq parties du monde...» французький романіст Alfred de Theille (Алфред де Тейль) описує любовні пригоди придворних осіб, додаючи біографії найвідоміших перлюбників того часу. Автор використовує псевдонім St. Eldme.

Henri-Georges Jeanne (Генрі-Джордж Джин, 1877–1947) для написання своїх любовних романів використовував навіть декілька псевдонімів: Jean de La Tardoire, Jean Noal, Magog H.-J.

Дуже часто автори називалися іменем відомої історичної, творчої особи. Це диктувалось бажанням повернути до себе увагу або ототожнити себе зі своїм кумиром [2, с. 127]. Так, під впливом культу Генріха Гейне, відомий німецький ліберальний критик і публіцист Otto Hörth (Отто Херт, 1842–1935), бере собі псевдонім Heine II [13].

Автор численних популярних пригодницьких, фантастичних і любовних романів, француз Adolphe Célestin Ferdinand d'Espie (Адольф Селестін Фердинанд д'Еспі, 1878–1956) бере ім'я пера Jean de La Hire (Жан-де-Ла-Хайр), у знак захоплення знаменитим полководцем епохи Столітньої війни, соратником Жанни д'Арк, Етьеном де Вільоєм, більш відомим під прізвищем La Hire, від старофранцузької «Ire» – «гнів».

P. G. Philomneste. Під цим іменем друкується відома робота «Le livre des singularités» французького бібліографа Етьєна-Габриєля Пеньо (Étienne-Gabriel Reignot, 1767–1849). Його сучасник П'єр Ларусс так говорив про нього: «Пеньо був найосвіченішим бібліографом цього століття... Його бібліографічний смак став пристрасною, предметом якого були в основному старі книги...». Існує припущення, що автор використав ім'я маловідомого грецького історика Філомнеста через велику повагу до нього.

Впливовим німецьким романістом, автором коротких оповідань був Johann Paul Friedrich Richter (Йоганн Пауль Фрідріх Ріхтер, 1763–1825) – сентименталіст, сатирик і естет. Свій псевдонім Paul Jean він обирає через захоплення творчістю Ж. Ж. Руссо [10, с. 520].

Якщо автор працює в декількох жанрах і хоче відокремити свої твори один від одного, він також вдається до псевдонімів.

Zdzisław Sulima-Kamiński (Здзіслав Сулима-Камінський (1862–1920) був незвичайною людиною – шахтарем з душою поета. Він є автором багатьох професійних статей на тему гірничої промисловості, а також випадкової статті, присвяченої церемонії відкриття Гірничої академії у Кракові у 1919 р. Він прославився і як автор та перекладач багатьох пісенних творів. Всі ці публікації Камінський підписував своїм справжнім іменем. Поезії ж, короткі оповідання, театральні п'єси автор друкував під псевдонімом Kazet.

Octave Lebesgue (Октав Лебег, 1857–1933), французький журналіст, письменник використовував у своїй творчості тільки псевдоніми, причому для кожного жанру окремі, наприклад Jean Valjan, Caribert. Автор написав безліч лібрето для опер і мюзиклів. Та найбільш відомим він став завдяки величезній кількості ілюстрованих дитячих книжок, які підписував ім'ям Georges Montorgueil.

Неповторний Charles Dickens (Чарльз Діккенс, 1812–1870) також починав свою кар'єру анонімно. Його перший опублікований твір з'явився в щомісячному журналі у грудні 1833 р. Ескіз, що називався «Містер Міннс і його кузени», не був підписаний. Діккенс продовжував публікуватись анонімно до серпня 1834 р., доки не з'явилися «Sketches by Boz». Варто відзначити, що Бозом письменник називав свого молодшого брата Августа. Малюк вимовляв ім'я Мойсея, персонажа «Вікарія Уейкфілда» не «Moses», а «Boses» (через застуджений ніс). «Бозес» зрештою скоротився і став «Бозом» [2, с. 63].

Іноді, беручи псевдоніми, автори намагалися приховати своє ім'я, яке видавало національність (псевдоніми).

Володимир Германович Богораз, від народження Натан Менделевич Богораз (1865–1936), відомий читачам під псевдонімами: Н. А. Тан, В. Г. Тан; Тан-Богораз, Богораз-Тан. Він був російським революціонером, письменником, етнографом. Псевдонім «Н. А. Тан» утворений від імені Натан. Згодом Богораз став вживати псевдонім «Тан» зі справжнім ім'ям і / або прізвищем.

«Parvus» – з лат. «маленький» – за цим псевдонімом Олександр Львович Парвус (справжнє ім'я якого – Ізраїль Лазарович Гельфанд, 1869–1924) приховував свою національність. Парвус був діячем російського і німецького соціал-демократичного руху, теоретиком марксизму, публіцистом, доктором філософії [3, с. 309, 391].

У XIX ст. чиновникам, військовим заборонялося розвивати свої таланти на літературних теренах. Проте літературні твори ними писалися, і це ставало ще однією причиною появи псевдонімів [2, с. 57].

Paulin Niboyet (Жан Александр Полин Нибое, 1886–1952) вже у 23 роки розпочинає свою дипломатичну кар'єру. Завдяки відомому поету Ламартину і зв'язкам своєї матері юнак отримує свою першу посаду

канцлера в Гонолулу. Він стрімко піднімається кар'єрними сходами від канцлера до генерального консула (вищий ранг). Одночасно Paulin Niboyet зростає і як письменник. Він написав понад 20 романів, 2 книги з історії, 2 театральні вистави. Читацький загал знав Нибое лише під псевдонім Fortunio. Італійське прізвище Фортуніо належало людині щасливої натури і сприятливої долі.

Carl Gustav von Berneck (Гюстав фон Бернек, 1803–1871) був військовим прозаїком. Його романи присвячені історичній тематиці. Під псевдонімом Bernd von Guseck він пише романи «Рука незнайомця», «Перше пограбування в Німеччині», перекладає «Божественну комедію» Данте. Він також є автором відомої книги з історії військового мистецтва [16, с. 68].

Дуже плідний французький письменник, драматург, водевіліст Claude-Louis-Marie de Rochefort-Луцау (Клод-Луї-Марі де Рошфор-Люсей, 1790–1871) був сином підполковника Франсуа-Луї, графа де Рошфора. Часто писав у співавторстві. Користувався кількома псевдонімами: Armand de Rochefort, Edmond Rochefort, Rochefort [9].

Прагнення автора взяти «промовляюче», гучне ім'я, відповідне обраному роду діяльності, також ставало причиною використання псевдонімів. Такі псевдоніми називаються френонімами (від грец. «fren» – «розум»), псевдоніми, які вказують на головну рису автора.

Жодний художник-карикатурист так не догодив Діккенсу, як Hablot Knight Browne (Х'єблот Найт Брауун, 1815–1882), який робив ілюстрації до «Pickwick». Британський художник і книжковий ілюстратор підписувався під роботами Phiz, що в перекладі з декількох мов означає «фізіономія, вираз обличчя».

Польський журналіст, гуморист і сатирик Antoni Ogłowski (Антоній Орловський, 1869–1921) за псевдонім узяв Krogulec, що у перекладі з польської означає «яструб». Так само Władysław Żukowski (Владислав Жуковський, 1868–1916), польський письменник-сатирик використовує Scarabejus (прізвище Жуковський походить від «жук», тобто жук-скарабей).

«Домовик», «чортеня» – такі значення слова «Chochlik» і псевдонім польського письменника, популярного сатирика, прозаїка, публіциста Володимира Загорського (Włodzimierz Zagórski, 1834–1902) [12].

Louis Abel Beffroy de Reigny (Луї Абель Беффруа де Рейні, 1757–1811) під іменем Cousin Jacques (двоюрідний брат Жак) написав слова і музику до декількох опер, опублікував збірку своїх віршів та пісень у 1803 р. Варто відзначити, що його псевдонім був і його прізвищем, адже йому дали ім'я Жак при хрещенні.

Польський письменник, поет, драматург, літературний критик XIX ст. Ignacy Maciejowski (Ігнатій Мацієвський, 1835–1901) був представником критичного реалізму в модерністській прозі. Йому належить ціла низка талановитих нарисів з народного побуту, а також відома повість «Nafta». Автор друкувався під псевдонімами Gryf, Sewer [15, с. 157].

Випадки, коли ім'я та прізвище автор змінює, вказуючи чи натякаючи на своє походження, територіальну належність, соціальне становище, також мають місце.

У фонді Центральної наукової бібліотеки знайдені унікальні документи, підписані псевдонімами польських авторів, які можна об'єднати в одну групу: Władysław Syrokomla, Doliwa Z., Iwo Płomieńczyk – натяк на приналежність автора до польського дворянського роду. Справа в тому, що всі ці псевдоніми походять від назв гербів польської шляхти. Польський герб надавався у ті часи не тільки одній особі або сімейству, він об'єднував цілі клани [5].

Ludwik Władysław Franciszek Kondratowicz (Людвік Владислав Францішек Кондратович, 1823–1862), білорусько-польський поет, краєзнавець, історик літератури, перекладач народився у небагатій дворянській родині Кондратовичів герба «Сирокомля». Це стародавній польський і литовський дворянський герб, який включає близько 100 прізвищ; Сирокомлю знають не тільки у Литві, Польщі, а й на всіх слов'янських землях. Автор вдається до використання псевдоніму Władysław Syrokomla при написанні своїх творів.

Doliwa Z. – псевдонім Казимира Длуського (Kazimierz Dłuski, 1855–1930), польського політичного діяча, революціонера, лікаря-пульмонолога. Він належить до числа засновників журналу «Рівність» (пол. «Równość»), є автором «Szkice historyczno-społeczne». З 1910-го по 1919 р. – співзасновник і президент Татранської добровільної рятувальної служби у Закопане. У 1902 р. він відкрив протитуберкульозний санаторій, яким керував до 1919 р. Був одружений на старшій сестрі М. Складовської-Кюрі – Броніславі.

Заключну частину нашого дослідження назвемо «Cherchez la Femme». Так склалося, що жінкам завжди непросто було прокласти собі шлях у житті. Заняття мистецтвом і науками були суто чоловічими, а жінці надавалася можливість стати музою, помічницею, але ніяк не творцем. Жінку-письменника або лікаря суспільство не сприймало серйозно. До XX ст. у багатьох європейських країнах існували закони, за якими суспільно-економічна діяльність жінок була можлива тільки з дозволу їхніх чоловіків. Проте відомо, як видатні жінки, порушуючи сформований стереотип, досягали неабияких результатів у самореалізації, їм вдавалося зробити собі ім'я і в письменницькому середовищі [2, с. 162]. Деякі жінки брали псевдоніми, використовуючи чоловічі граматичні форми. Чоловіче ім'я та прізвище, прийняте автором-жінкою, називається псевдоандронімом. До них вдавалися Amandine Augore Lucile Dupin, відома Жорж Санд, Mary Ann Evans, яка писала під іменем Джордж Еліот.

До рук спеціалістів наукової обробки літератури потрапили цікаві екземпляри. Наприклад, англійська письменниця Julia Frankau (Джулія Франкау, 1859–1916), твори якої користувалися великим успіхом, публікувалася під ім'ям Frank Danby. У своїх творах жінка порушувала серйозні питання евтаназії, писала про стано-

вище лондонських євреїв. Своїм справжнім ім'ям вона підписувала лише власні гравюри.

Аудиторія французької романістки Marie Rosalie Virginie Cadiou (Марі Розалі В'ірджині Кадіу, 1847–1927) – переважно молоді жінки. Працюючи у Парижі, письменниця видала всі свої романи під псевдонімом M. Maugan, що англійською означає «Містер Мар'ян». Причиною створення цього імені на початку кар'єри письменниці стала випадкова помилка друку імені її бабусі по материнській лінії, Мері-Енн.

Annie French Hector (Анні Френч Гектор, 1825–1902) була популярною англійською письменницею XIX ст. Вона вийшла заміж за дослідника і археолога Олександра Гектора у 1858 р. Чоловік, очевидно, не схвалював жаги дружини до літературної діяльності, тому при його житті Анні обмежувала своє прагнення публікувати свої роботи. Після смерті благовірного у 1875 р. вона використала його ім'я як свій псевдонім і завершила понад сорок романів, підписавши їх Mrs Alexander. Романи Місіс Олександр користувалися великою популярністю у Сполучених Штатах.

Emily Morse Symonds (Емілі Морс Симондс, 1825–1902), відома під псевдонімом George Paston, була британським автором і впливовим літературним критиком. Симондс зробила свій перший літературний прорив у віці 31 рік, коли анонімно опублікувала невелику статтю «Cousins German» у «Cornhill Magazine». Її перша книга «A Modern Amazon» у 1894 р. була відзначена як дуже популярна й дотепна. 1898 р. вона друкує свій останній роман «A Writer of Books». У ньому розповідалося про бар'єри, з якими стикаються жінки-письменниці у видавничій індустрії, де тоді домінували чоловіки. Критики відзначили, що Симондс була «однією з багатьох жінок-письменниць, які піддалися таємничій привабливості імені Джордж». Було висловлено припущення, що, можливо, вона взяла псевдонім, принаймні частково, як засіб «отримати гарантований вступ до професії».

Maria Sadowska z Brzezínów (Марія Садовська, 1835–1892) використала для свого псевдоніму чоловіче слов'янське ім'я, поширене у Польщі – Zbigniew. Ім'я складається з двох основ, польського слова zbyć «збувати, позбавлятися», та іменника gniew «гнів», позбутися гніву. До письменниці прийшла слава після фантастичної філософської повісті «Podróż naokoło świata» (1859) [12, с. 142; 15, с. 659].

Яскравою постаттю на зламі століть є Sidonie-Gabrielle Colette (Сідоні-Габріель Колетт, 1873–1954). Цю французьку письменницю називають однією з зірок Прекрасної епохи. Вона була актрисою, журналісткою, танцюристкою Музичної зали. Її чоловік, популярний в ту пору письменник, журналіст, музичний критик, Henry Gauthier-Villars (Анрі Готьє-Віллар), відомий під псевдонімом Willy, ввів Габріель у літературні та артистичні кола столиці, але при цьому безсоромно використовував її літературні таланти. Починаючи з 1896 р., Колетт пише для нього серію автобіографічних ро-

манів. Під власним ім'ям Колетт почала друкуватися лише у 1904 р. Згодом, віддаляючись від чоловіка і шукаючи власний шлях у творчості, вона з 1906 р. стала виступати в мюзикл-холах, театрах. Після розлучення Анрі пережила кілька романів з відомими жінками і чоловіками. Її відвертий поцілунок з Матільдою де Морні в пантомімі «Єгипетський сон» (1907) на сцені Мулен Руж наробив у столиці чимало галасу, дійшло навіть до втручання префекта поліції. За все своє життя Габріель написала близько п'ятдесяти романів. У 1945 р. вона стає членом Гонкурівської академії. Фонд ЦНБ налічує 16 творів цієї письменниці. Вони були видані свого часу під різними іменами: Willy та Colette [2].

Більшість псевдонімів розкривають характер свого носія. Ім'я користувача народжується на основі вільного творчого пошуку, вибору, що здійснює автор відповідно до визначеного ним жанру і стилю. Псевдоніми характеризуються здатністю виражати психологічний стан людини, емоції, різні відтінки суб'єктивної оцінки і, таким чином, виконують експресивну функцію. Майже всі псевдоніми вже в момент створення отримують певне стилістичне забарвлення.

У 1799 р. в літературу входить баронеса Élisabeth Brossin de Méré (Елізабет Броссі де Мере, 1751–1829), яка пише історичні та «чуттєві романи», моральні оповідання, збірники анекдотів. Вона опублікувала більше трьохсот книг під своїм дівочим прізвиськом Élisabeth Guénard (Елізабет Гуенард) або під різними псевдонімами, що принесло їй прізвисько: «La providence des libraires et des cabinets de lecture». Твори, написані під псевдоніми: A. L. Boissy, J. H. F. Geller чи Faverolles, пронизані легковажним тоном і еротичним характером.

«Невисокого зросту, зі зловісним, розумним обличчям і з голосом, схожим на ніж» – так була описана Maria Louise Ramé (Марія Луїза Раме, 1839–1908) Вільямом Аллінгемом у його щоденнику 1872 р. Народилася вона у родині виноторговця. Будучи успішним новелістом, жінка жила розкішним життям. Мешкала в багатьох країнах, іноді кількість її собак доходила до тридцяти. Писала в ліжку при свічках, захована від денного світла фіранками й оточена фіолетовими квітами. Загалом нею було написано понад 40 романів, а також розповіді, дитячі книги і нариси. Сюжети для книг і персонажі нагадували гостей, яких Ramé запрошувала до своїх салонів. Підписувалась псевдонімом Ouida – саме так вона у дитинстві вимовляла своє власне ім'я «Луїза» [11, с. 11]. 19 творів англійською, французькою, польською мовами зберігаються у ЦНБ.

Гучним, незвичним іменем підписані твори французької письменниці Sibylle Gabrielle Riquetti de Mirabeau, comtesse de Martel (Сібіллі Габріель Рікетті де Мірабо, графиня Мартель, 1849–1932). Її перу належить більше ста романів і новел, в яких у гумористичних тонах змальовано життя французької аристократії і буржуазії наприкінці XIX – початку XX ст. Письменниця тримала салон неподалік Парижа, який відвідувала літературна еліта того часу: Марсель Пруст, Альфонс

Доде, Анатоль Франс та ін. Цікавим виявилось походження її літературного імені Гур. Будучи фанаткою творів Чарльза Діккенса, письменниця вдалася до свого псевдоніму за аналогією клички маленької собачки Джі з твору «David Copperfield» [14, с. 215].

Яскравим і трагічним було життя польської письменниці Анни Загорської (Zahorska Anna, 1882–1942), яка померла в німецькому концентраційному таборі. Випускниця польської філології в Ягеллонському університеті та російської філології у Варшавському університеті вона була поетом, прозаїком, драматургом. Окрім збірок поезій та оповідань, А. Загорська також публікувала літературні замальовки про деяких жінок-літераторів під милозвучним псевдонімом Savitri [15, с. 148]. Савітрі – це богиня давньоіндійської міфології. Через активну політичну діяльність письменниці усі її роботи у 1951 р. були піддані цензурі в Польщі і негайно вилучені з бібліотек. У фондах ЦНБ зберігається твір автора W. Tan, de Savitri виступає як перекладачка.

Jessie Catherine Couvreur (Джессі Кетрін Куврер, 1848–1897) – австралійська літературна діячка голландського, французького та англійського походження. Перші свої вірші вона написала у шістьнадцять років. До Тасманії поетеса приїхала зі своїми батьками у грудні 1852 р. Освіту отримала в Хобарті. У 1873 р. вона відвідала Європу, де у подальшому проводила багато часу, читаючи курси лекцій французькою мовою в різних європейських містах. Відомий бельгійський політик і публіцист Огюст Куврер був її чоловіком, після його смерті мадам Куврер приступила до виконання обов'язків кореспондента. Вона пише есе, оповідання для австралійського журналу. Її перший роман, опублікований у 1889 р. під псевдонімом, мав великий успіх і був визнаний найкращим. «Тасма» – героїня, який у данному випадку вказує на місце проживання автора [2, с. 102].

Clara Mundt (Клара Мундт), при народженні Clara Maria Regina Müller (Клара Марія Регіна Мюллер, 1814–1873), німецька романістка, надзвичайно плодовита (за 36 років написала вражаючі 290 творів!!!), головним чином відома історичними романами, насиченими цікавими епізодами. Вона була господинею прославленого берлінського салону, який відвідували представники літературної богеми, а також вищої пруської знаті. Цікавилася письменниками того часу, особливо Теодором Мундтом, захоплення творчістю якого призвело до делікатного листування, а згодом, у 1839 р., до шлюбних стосунків. Популярність Клара Мундт завоювала своїми радикальними поглядами на жіночу емансипацію. Романи, які ґрунтувалися на достовірних джерелах, свідоцтвах про життя і анекдотичних матеріалах, письменниця підписувала ім'ям Luise Mühlbach [16, с. 101].

Висновки. Твори всіх авторів, які згадані у статті, представлені у фондах Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Перед спеціалістами наукової обробки літерату-

ри постає завдання продовжувати роботу зі складання власної бази псевдонімів, встановлювати зв'язки між справжнім іменем автора та вигаданим, розкривати авторство маловідомих письменників минулого.

Список бібліографічних посилань

1. Ведина Т. Ф., Лебедева Н. В. *Тайны псевдонимов: словарь для любознательных*. Москва : Русский язык. Курсы : Флинта, 2003. 232 с.
2. Дмитриев В. Г. *Скрывшие свое имя: из истории анонимов и псевдонимов*. Москва : Наука, 1980. 313 с.
3. Краснящих А. П., Беляев К. А. *1000 псевдонимов*. Харьков : Фолио, 2004. 479 с.
4. Мочалкина К. С. *Псевдонимы в системе современной русской антропонимии* : автореф. дис. ... канд. фил. наук. Волгоград, 2004. URL: <https://www.disscat.com/content/pseudonimiy-v-sisteme-sovremennoy-russkoi-antropnomy> (дата звернення 25.02.2020).
5. *Польские гербы*. URL: <http://www.heraldicum.ru/polgerby.htm> (дата звернення 25.02.2020).
6. *Причины появления и происхождения псевдонимов*. URL: <https://works.doklad.ru/view/Ynem2nrXOc/2.html> (дата звернення 25.02.2020).
7. Шевчук В. *Из вершин та низин. У світі псевдонімів*. URL: <http://ukrlife.org/main/evshan/shevchuk14.html> (дата звернення 25.02.2020).
8. Chachowska J., Loth R. *Przewodnik polonisty: bibliografie, słowniki, biblioteki, muze a literackie*. 2 wyd., Wrocław: Ossolineum, 1981. 750 s.
9. Larousse P. *Grand dictionnaire universel du XIXe siècle: français, historique, géographique, mythologique, bibliographique, littéraire, artistique, scientifique, etc., etc.*: en 17 vol. Paris : Administration du grand dictionnaire universel, 1866–1877.
10. *The new encyclopaedia Britannica* / Ed.: Robert P. Gwinn, Peter B. Norton, Philip W. Goetz. 15th ed., Chicago; Auckland; Geneva: Encyclopaedia Britannica, 1989. Vol. 6. 982 p.
11. *The new encyclopaedia Britannica* / Ed.: Robert P. Gwinn, Peter B. Norton, Philip W. Goetz. 15th ed., Chicago; Auckland; Geneva: Encyclopaedia Britannica, 1989. Vol. 9. 1046 p.
12. *Pseudonima i kryptonimy pisarzy polskich* / zebra. J. Z. Warszawa : Arct, 1905. 159 s.
13. Richter S. *Eine Weltgeschichte der deutschsprachigen Literatur*. 2. Aufl., München : C. Bertelsmann Verlag, 2017. 732 S.
14. Room A. *Dictionary of pseudonyms: 13000 assumed names and their origins*. Jefferson : McFarland & Company, 2010. 537 p.
15. *Słownik pseudonimów pisarzy polskich* / red. Edmund Jankowski, Polska Akademia Nauk. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1996. T. 3. 720 s.
16. Weller E. *Index pseudonymorum: Wörterbuch der Pseudonymen, oder Verzeichniss aller Autoren, die sich falscher Namen*. Leipzig : Falcke & Rossler, 1856. X, 282 S.

References

1. Vedina, T. F. & Lebedeva, N. V. (2003). *Tainy psevdonimov: slovar dlia liuboznatelnykh* [Secrets of Pseudonyms: A Dictionary for the Curious]. Moscow, Russia: Russkiy yazyk. Kursy: Flinta. [In Russian].
2. Dmytryev, V. H. (1980). *Skrывshie svoe imia: iz istorii anonimov i psevdonimov* [Hiding their name: from the history of anonyms and pseudonyms]. Moscow, Russia: Nauka. [In Russian].
3. Krasniashchikh, A. P. & Beliaev, K. A. (2004). *1000 psevd-*

donymov [1000 pseudonyms]. Kharkov, Ukraine: Folio. [In Russian].

4. Mochalkina, K. S. (2004). *Pseudonimy v sisteme sovremennoi russkoi antroponomii* [Aliases in the system of modern Russian anthroponymy] (Extended abstract of PhD dissertation). Volgograd. Retrieved from <https://www.dissercat.com/content/pseudonimy-v-sisteme-sovremennoi-russkoi-antroponomii> [In Russian].

5. *Polskie herby* [Polish emblems]. Retrieved from <http://www.heraldicum.ru/polgerby.htm> [In Russian].

6. *Prichiny poiavleniia i proiskhozhdeniia psevdonimov* [Reasons for the appearance and origin of pseudonyms]. Retrieved from <https://works.doklad.ru/view/Ynem2nrXOc/2.html> [In Russian].

7. Shevchuk, V. *Iz vershyn ta nizyn. U sviti psevdonymiv* [From the peaks and lowlands. In a world of aliases]. Retrieved from <http://ukrlife.org/main/evshen/shevchuk14.html> [In Ukrainian].

8. Chachowska, J. & Loth, R. (1981). *Przewodnik polonisty: bibliografie, słowniki, biblioteki, muze a literackie* [Polish language guide: bibliographies, dictionaries, libraries, literary museums]. Wrocław, Poland: Ossolineum. [In Polish].

9. Larousse, P. (1866-1877). *Grand dictionnaire universel du XIXe siècle: français, historique, géographique, mythologique, bibliographique, littéraire, artistique, scientifique, etc., etc* [Great Universal Dictionary of the XIXth century: French, history, geography, mythology, literature, literary, artistic, scientific, etc., etc.]. en (17 vol.). Paris, France: Administration du grand dictionnaire universel. [In French].

10. Gwinn, R. P., Norton, P. B. & Goetz, P. W. (Eds.) (1989). *The new encyclopaedia Britannica*. (Vol. 6). Chicago, USA; Auckland, New Zealand; Geneva, Switzerland: Encyclopaedia Britannica. [In English].

11. Gwinn, R. P., Norton, P. B. & Goetz, P. W. (Eds.) (1989). *The new encyclopaedia Britannica*. (Vol. 9). Chicago, USA; Auckland, New Zealand; Geneva, Switzerland: Encyclopaedia Britannica. [In English].

12. J. Z. (Zebr.) (1905). *Pseudonima i kryptonimy pisarzy polskich* [Pseudonym and codenames of Polish writers]. Warszawa, Poland: Arct. [In Polish].

13. Richter, S. (2017). *Eine Weltgeschichte der deutschsprachigen Literatur* [A world history of German-language literature]. (2. Aufl.). München, Germany: C. Bertelsmann Verlag. [In German].

14. Room, A. (2010). *Dictionary of pseudonyms: 13000 assumed names and their origins*. Jefferson, USA: McFarland & Company. [In English].

15. Jankowski, E. (Ed.) (1996). *Słownik pseudonimów pisarzy polskich*. [Dictionary of nicknames of Polish writers]. (Vol. 3) Wrocław, Poland: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. [In Polish].

16. Weller, E. (1856). *Index pseudonymorum: Wörterbuch der Pseudonymen, oder Verzeichniss aller Autoren, die sich falscher Namen* [Index pseudonymorum: dictionary of pseudonyms, or directory of all authors who have false names]. Leipzig, Germany: Falcke & Rossler. [In German].

Hanna Hrebnieva,

the 1st Category Librarian, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5749-1195>,
Central Scientific Library of V. N. Karazin Kharkiv National University (Kharkiv, Ukraine)

AUTHORSHIP AND PSEUDONYM: SEARCHING THE TRUTH (HEURISTIC RESEARCH METHOD)

The article deals with the problem of establishing authorship of documents stored in the collection of the Central Scientific Library at V. N. Karazin Kharkiv National University. Thanks to donations and gifts, in the second half of the 19th century, memoirs, nonfiction, historical and artistic works were put into the University Library fund. The study is based on the example of works of art and nonfiction that were written and printed in Western Europe in the 19th century. The origin of the pseudonyms of Western European writers and the reasons for their use of the fictitious name are explained, the ways of the pseudonyms origin are analyzed, their impact on human life is evaluated and classified. Papers that became the subject of research often did not have any information about the author. The issue of authorship is a topical one for the cataloger; this contributes to a high-quality document retroconversion. It is noted that the database of the Central Scientific Library of V. N. Karazin Kharkiv National University has about seventy aliases of Western European authors who lived and published their works in the 19th century. Mostly these are representatives of the UK, Germany, France, Poland. The reasons why the author resorted to the use of aliases are indicated. Either the subject matter of the works might not meet the standards or moral concepts of the time, or the author wanted to attract attention by using a big name, or hide his origin, or, conversely, hint at his territorial identity, social status, etc. The article addresses the issue of a woman's place in the literary field. It is noted that women for a long time could not express themselves or claim to more or less high social roles, they entered the literature gradually, initially as translators (nobles were fluent in foreign languages) and children's authors. The study proves that some female authors are surprisingly prolific and raise serious issues in their works. There is a need for further research on this topic.

К е у о р д s: the collection of the Central Scientific Library of V. N. Karazin Kharkiv National University, Western European authors of the 19th century, pseudonym, anonym, phrenonym, andronym.

Central Scientific Library of V. N. Karazin Kharkiv National University
4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: vasilievanya@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 20.04.2020 р.